

طرح کلے اندیشہ اسلامے در کربلا

حجت الاسلام سید علی اصغر علوی

(ویرایش اول)

قم - مدرسہ علمیہ حقانے

محرم الحرام ۱۴۴۰

طرح کلی

اندیشه در سبزه

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار

مراسم دهه اول محرم مدرسه علمیه حقانی با محوریت سلسه سخنرانی استاد حجت الاسلام علوی با موضوع طرح کلی اندیشه اسلام در کربلا مبتنی بر خطبه هشتم ذی الحجه امام حسین علیه السلام در حسینیه این مدرسه برگزار شد.

سرفصل های سخنرانی این دهه عبارت بودند از:

خطبه هشتم ذی حجه سیدالشهدا

۱- عزم بر جهاد (لما عزم علی الخروج...)

۲- توحید، زیربنای نظام فکری سیدالشهدا

۳- نبوت و رسالت مقدمه ای بر اثبات ولایت

۴- جایگاه معاد در اندیشه دینی (خط الموت علی ولد ادم...)

۵- معاد در راستای توحید و نبوت

۶- معاد و ولایت

۷- ولایت: رضانا، فینا و معنا

۸- معیت رهبر و پیرو ایمان همراه با تعهد عملی

۹ - دوگام تا تشکیل تمدن عاشورایی امام عصر

حجت الاسلام سید علی اصغر علوی محقق و پژوهشگر توانمند در حوزه عاشورا با تکیه بر مسائل مدیریت به فعالیت می پردازند؛ و تاکنون قریب به ۴۰ کتاب تخصصی با محوریت قیام حضرت اباعبدالله حسین علیه السلام تالیف کرده اند.

مراسم این دهه هیات شهدای مدرسه علمیه حقانی با مداحی حجت الاسلام رضایی و همراه با سفره قرآنی مبتنی بر کتاب طرح اندیشه اسلام در قرآن توسط حجت الاسلام شریعتی بعد از نماز مغرب و عشاء در حسینیه شهید میثم ردانی پور این مدرسه برگزار می گردد.

آدرس: خیابان اراک، کوچه ۱۳، مدرسه علمیه حقانی

در ادامه گزیده ای از مباحث این جلسات که به همت عزیزان حوزه حقانی تنظیم شده است،

تقدیم خواهد شد:

اندیشه‌های

شب اول

تکرار، عامل غفلت

تکرار و عادی شدن مسائل موجب غفلت از عظمت آن‌ها می‌شود. اما با تأمل و تعقل و نگاه دوباره و کشف زوایای جدید می‌توان این غفلت را از بین برد.

امام حسین (ع) مظلوم‌ترین فرد تاریخ

شاید به نظر برسد که توجه شیعیان به سیدالشهدا (ع) بسیار بیشتر از سایر اهل بیت (ع) است، اما واقعیت آن است که هنوز امام حسین (ع) و نهضت عاشورا در تاریخ مظلوم اند و شاهد این مدعا حرف‌های ناگفته‌ی بسیاری است که در باب عاشورا و قیام حسینی وجود دارد.

کربلا؛ پر ظرفیت‌ترین واقعه‌ی تاریخ

امام خامنه‌ای: قله‌ی معارف دین عاشورا است.

امام زمان (عج) برای معرفی خود به جهانیان از ظرفیت وجودی امام حسین (ع) استفاده می‌کنند. (ألا یا أهل العالم إن جدی الحسین)

نخستین کار تمدنی ولی عصر (عج) پس از ظهور روضه‌خوانی برای اباعبدالله (ع) است. (... قتلوه عطشاناً)

از کدام منظر باید به امام حسین (ع) و جریان عاشورا نگاه کرد؟

رویکرد اول. نگاه نقطه‌ای؛ تنها همان حادثه‌ی کربلا بررسی می‌شود. این نگاه اشتباه است و برای تحلیل کربلا باید حرکت امام (ع) را از مدینه تا مدینه بررسی کرد.

رویکرد دوم. نگاه غیرمنظومه‌ای؛ از این نگاه نمی‌توان انسان ۲۵۰ ساله را بدست آورد، نمی‌توان طرحی کلی از اندیشه‌ی اسلامی در کربلا ترسیم کرد.

رویکرد سوم. نگاه جامع و منظومه‌وار، بدون وجود محوری مشخص

رویکرد چهارم. نگاه جامع و منظومه‌ای به محوریت ولایت و حضرت سیدالشهداء (ع)

دریچه‌ای به نظام فکری امام حسین (ع)

سخنرانی امام حسین (ع) در روز هشتم ذی‌الحجه، در مکه که یک روز پیش از حرکت به سمت عراق فرموده شد، بیان کلیاتی از این نهضت مقدس بود. محورهای این سخنرانی عبارت است از:

عزم بر جهاد، توحید، نبوت و رسالت مقدمه‌ای برای اثبات ولایت، معاد و جایگاه آن در اندیشه‌ی دینی، ولایت با ۳ محور «رضانا، فینا، معنا»، معیت رهبر و پیرو در مقام ایمان و تعهد، دوگام تا تشکیل قیام عاشورایی حضرت

ولی عصر (عج)

ارزشیاد

شب دوم

مقدمه. گفته شد: خطبه‌ی امام حسین(ع) در روز هشتم ذی‌الحجه متنی است که هم لحن و گرمای کلام معصوم را دارد، هم مختصات حرکت امام(ع) در آن ذکر شده است. در این خطبه چند محور مهم وجود دارد:

محور نخست. عزم بر جهاد

«وَرَوَى أَنَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ لَمَّا عَزَمَ عَلَى الْخُرُوجِ إِلَى الْعِرَاقِ قَامَ خَطِيباً...» (بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۴۴، ص ۳۶۶)

مقوله‌ی عزم بسیار مهم است. همه‌ی ما مطالب مفید بسیاری را می‌دانیم، اما گلايه می‌کنیم از ناتوانی در کاربردی‌سازی این موارد. نبود عزم یعنی گسست بین دانستن‌ها و توانستن‌ها. مرور ماجرای سیدالشهداء(ع) راهی بسیار مفید برای تقویت عزم است.

شاورَهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ (آل عمران: ۱۵۹)

در جریان کربلا افراد بسیاری به امام حسین(ع) مشورت می‌دادند که شما نباید قیام کنید و به کوفه نروید. این حرف‌ها همه اشتباه بود، آن‌ها باید می‌فهمیدند که امام معصوم خود راه است و امر امام، امر الهی است و امر الهی مشورت بردار نیست. فضیلت حضرت عباس(ع) هم همین پیروزی بی‌چون و چرا از ولی خود و لحظه‌ای حرف مخالف نزدن است.

محور دوم. توحید

«... فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَمَا شَاءَ اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ وَسَلَّمَ...»

توحید زیربنای نظام فکری امام حسین(ع) است.

کربلا شرح عملی دعای عرفه اباعبدالله(ع) است.

انسان باید به جایی برسد که زیربنای تمامی افکار، طرح‌ها و اعمال او توحید باشد.

دو منبع مفید برای مطالعه بیشتر در این موضوع: کتاب‌های «روح توحید، نفی عبودیت غیر خدا» و «ترجمه‌ی تفصیلی آیت الکرسی» اثر استاد سیدعلی خامنه‌ای (حفظه الله)

پایه‌های عمده‌ی انقلاب اسلامی توحید است. این مطلب را می‌توان با نگرشی مجدد به صحبت‌های امامین انقلاب به خوبی دریافت کرد.

توحید حقیقی

باید به توحید بازنگری کرد. توحید حقیقی اگر در جوامع ظاهر شود، دیگر آرامشی برای طغیان‌گران عالم باقی نمی‌ماند. آن‌ها نیز این مطلب را فهمیده‌اند و با تفسیرهای دروغین از این مفهوم والا و طرح مسائل چرند و سرگرم‌کننده تلاش می‌کنند تا مردم را از قیام علیه ظلم و عبودیت حقیقی خداوند باز دارند. حل مسائل اساسی عالم با نگرش صحیح به توحید ممکن است.

خیلی از اختلافاتی که میان افراد به وجود می‌آید ناشی از این است که آن‌ها ارتباط بین خود را خطی می‌بینند، یعنی من و طرف مقابل. اما از نگاه توحیدی تمام ارتباطات مثلثی است، ملاکی وجود دارد به نام خداوند متعال. توحید امام حسین(ع) هم در اعمال ایشان اثر می‌گذاشت و هم در یاران حضرت. باید دعاهای امام حسین(ع) را در ماجرای قیام با دقت بررسی کرد و دید که امام(ع) هر دعایی را در چه زمانی بکار برده‌اند.

اندیشه‌های سید

شب چهارم مقدمه: آداب هیأت

هیأت آمیخته‌ی فکر و ذکر است. در هیأت باید هم عنصر فکر وجود داشته باشد و هم عنصر ذکر و یاد سید الشهداء. وظیفه‌ی سخنران ایجاد فضای تفکر برای مخاطب است. مخاطب باید خودش را مقابل مسأله‌ای ببیند که سخنران برای او ایجابی‌گرفو به آن فکر کند. در کنار عنصر فکر، در بخش مرثیه و مداحی باید به عنصر ذکر هم پرداخت و در عزاداری با سید الشهداء هم دل شد.

جایگاه امام حسین علیه السلام:

عرفا، فلاسفه، مردمان عادی و آزادی‌خواهان جهان به کدام جنبه از سید الشهداء علیه السلام نظر دارند؟

محور قرب

برطرف کردن نیازها

آیا با امام حسین علیه السلام می‌توانیم زندگی کنیم یا تنها ایشان باید در ذهن و اندیشه‌ی ما باشد؟

اگر امام حسین علیه السلام برای ما صرفاً ذهنی باشد، اشکال از دو جنبه است:

رویکرد ما اشتباه است.

توانایی پیاده‌سازی را نداریم.

مشکل از ماست که نتوانستیم امام را در زندگی خواسته باشیم.

دلایل عدم زندگی با امام حسین علیه السلام:

چون امام حسین علیه السلام را با مرگ زیبا و شهادت می‌شناسیم، در زندگی امام اندیشه نکرده‌ایم. آیا ایشان

چون زندگی را دوست نداشت مسیر شهادت را پی گرفت؟

نسخه‌های زندگی خود را از امام حسین طلب نکرده‌ایم. چرا که امام را امام علی‌الاطلاق نشناخته‌ایم و او را

در ذهن و اندیشه محصور داشته‌ایم.

ابن‌شیرین در مرگ

اول خطبه:

چرا امام حسین علیه السلام در ابتدای سفر صحبت از مرگ کردند؟ آیا امام حسین علیه السلام امام زندگی نبود؟ آیا بهتر نبود اول سفر صحبت از زندگی باشد؟

در نامه‌ی ۳۱ نهج البلاغه نیز، که نامه به امام حسن علیه السلام که جوانند می‌باشد؛ در ابتدای سخن، کلام از مرگ است: «من الوالد الفان المقرّ للزمان المستسلم للدهر...». علت اینکه این سخنان با مرگ شروع می‌شود، چیست؟

رویارو کردن مخاطب با واقعیات زندگی

پایین آوردن سطح توقعات

به کار بردن ادبیات صادقانه که موجب واقع‌نگری می‌شود.

ترسهای ما از مرگ ترسهای خیالی است. لذا خیلی از کارها را انجام نمی‌دهیم. ولی اگر ترس ما از مرگ، بر اساس واقعیت و منطقی باشد باعث حرکت می‌شود. امام حسین علیه السلام در عین اینکه معاد را قبول دارد در اوج تلاش و جدیت است.

شب پنجم

اهمیت مال حرام در امرار معاش

در تکمیل بحث دیشب باید نکاتی را بگوییم: چرا اینها سخن امام حسین را نمی شنیدند؟ و حتی

جری تر شدند و نگذاشتند که ایشان حرف بزند؟

پاسخ را خود امام دادند که شکم‌هایشان از حرام پر شده بود. اگر کسی حرام خور شد و مدیریت

معاش خود را نداشت، استعداد قتل ولی خدا را پیدا میکند ...

در کربلا مصادیق زیادی بود که ما بخواهیم در امرار معاش خودمان از آنها درس بگیریم که فعلا

به ۳ نمونه از آنها اشاره می‌کنیم:

نمونه ۱: امام حسین در راه از کسی که از کوفه می‌آمد پرسیدند از کوفه چه خبر؟ او هم در جواب

گفت: بزرگان کوفه رشوه‌ها گرفته‌اند ... ؛ کسانی به امام حسین رسیدند که اهل مدیریت امرار

معاششان بودند. و کسانی جاماندند و مقابله کردند که شکم‌هایشان از حرام پر شده بود.

نمونه ۲: امام حسین زمین کربلا خریدند ... که حقی برگردنشان نماند ...

نمونه ۳: همچنین در شب عاشورا فرمودند کسانی که بدهی دارند در سپاه ما نمانند ...

اگر این اخلاص‌ها و محاسبات امام حسین نبود که امروز کربلا چنین سرزمین آسمانی نمی‌شد.

چند مطلب که باید از کربلا یاد بگیریم:

مطلب اول: وقتی نام کربلا مطرح می‌شود، این مفهوم قرین با آب و عطش است. و سقا هم به

دنبالش ... ؛ که این سقا گفت شرافتم را برای آب نمیده‌م ...

اصول مدیریت

پس پیام عاشورا این است که اگر قرار است معادله شرافت با نیازهای حیاتی زندگیمان تقابل داشته باشد، ما شرافتمان را از دست نمی‌دهیم.

مطلب دوم: جنگ نظامی یعنی فشار، سختی، از دست دادن و ... و ما این‌ها را می‌پذیریم در ذیل

جنگ؛ اما متأسفانه در جنگ اقتصادی که آنهم جنگ است، ملاحظاتش را نمی‌پذیریم...

در جنگ حلوا که تقسیم نمی‌کنند، جنگ است ... درگیری است ...

مطلب سوم: کربلا به ما درس صبر می‌دهد. اما چه صبری؟

آیا فقط بنشینیم و کاری نکنیم؟ خیر، بلکه صبری که قرآن می‌گوید صبر منفعل نیست.

همانطور که اهل کربلا برای رفع مشکل حرکت می‌کنند و در عین حرکت صبر هم دارند....

چگونه باید خودمان را مدیریت کنیم که با جنگ روانی و تحریکات دشمن به هم نریزیم؟

مردم کوفه این را نمیدانستند و با یک شایعه که لشگر یزید در راه است، کربلا را به پا کردند.

پس کربلا در عرصه‌های زندگی معیشتی هم برای ما درس‌های فراوانی دارد.

شب ششم

ظرفیت عظیم جریان عاشورا

یکی از پژوهشگران مسیحی می گوید: اگر امام حسین (ع) از آن ما مسیحیان بود، تمام عالم را با بیرق او مسیحی می کردیم.

بر روی حادثه‌ی کربلا بسیار می توان کار کرد. باید تمام خطبه‌ها، نامه‌ها، رجزها، منزل‌گاه‌ها را دقیق بررسی کرد.

الگوهای عاشورایی

در تربیت، متربی باید کشش و جاذبه‌ای را از استاد خود ببیند تا به دنبال او روانه شود. الگوهای عاشورایی همگی پر از این جاذبه‌ها هستند.

کربلا هم دل را سیراب می کند، هم عقل را؛ و همراهی عقل و دل موجب عزم خواهد شد.

رجزهای عاشورایی

باید رجزهای عاشورایی را بررسی کرد. در این رجزها هم انسان شناسی وجود دارد و هم دشمن شناسی.

رجز علی اکبر (ع) نمونه‌ای است که با ارائه‌ی تحلیل شخصیت واقعی شمر را مشخص می سازد.

مگر چه شرایطی وجود داشت که علی اکبر (ع) باید تحلیل می کرد که شمر نسبتی با پیامبر (ص) ندارد [و

رفتارش مورد تأیید اسلام نیست]؟

ارزشیابی

شمر کسی بود در زمان امیرالمؤمنین (ع) از یاران حضرت بود و در جنگ صفین تا پای شهادت رفت و به مقام جانبازی هم رسید؛ اما اکنون در مقابل فرزند علی (ع) شمشیر کشیده است. در چنین شرایطی است که علی اکبر (ع) ندا می دهد که ما به پیامبر (ص) نزدیک تریم.

چرا شمر، جانباز صفین سقوط کرد؟

در زندگی شمر چند خصلت شاخص و مهم وجود دارد: حسادت، تکبر، شکم‌محوری و عدم یاد معاد؛ اگر این خصلت‌ها در وجود کسی ریشه بیاورند، در کربلاهای عمر خود همواره شکست می خورد؛ کسی که می خواهد شمرگونه زندگی نکند، باید این خصلت‌ها را از وجود خود پاک کند.

معاد باوری

امام حسین (ع) در خطبه‌ها و نامه‌های خود بارها به موضوع معاد توجه می دهند:

۱. نامه به محمد حنفیه (از مکه):

«كَتَبَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ مِنْ مَكَّةَ إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَمَنْ قَبْلَهُ مِنْ بَنِي هَاشِمٍ أَمَا بَعْدُ فَإِنَّ مَنْ لَحِقَ بِي اسْتُشْهِدَ وَمَنْ لَمْ يَلْحَقْ بِي لَمْ يُدْرِكِ الْفَتْحَ وَالسَّلَامَ.» (کامل الزیارات، ص ۷۵، حدیث ۱۵)

۲. نامه به محمد حنفیه (از کربلا):

«كَتَبَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ (ع) إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ (ع) مِنْ كَرْبَلَاءَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ ع إِلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ وَمَنْ قَبْلَهُ مِنْ بَنِي هَاشِمٍ أَمَا بَعْدُ فَكَأَنَّ الدُّنْيَا لَمْ تَكُنْ وَكَأَنَّ الْآخِرَةَ لَمْ تَوَلَّ وَالسَّلَامَ.» (کامل الزیارات، ص ۷۵، حدیث ۱۶)

اشیاء در روز عاشورا

۳. سخنی در روز عاشورا:

«مَا الْمَوْتُ إِلَّا قَنْطَرَةٌ» (بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۴۴، ص ۲۹۷)

امام حسین (ع) در عین نگاه به مرگ، اهل تلاش بودند. در حالی که بسیاری گمان می‌کنند یاد مرگ یعنی دست کشیدن از دنیا.

از ویژگی‌های جناب حر(ره)، معاد باوری او بود: «فَقَالَ إِنِّي خَيْرْتُ نَفْسِي بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَإِنِّي لَا أُحْتَارُ عَلَى الْجَنَّةِ شَيْئاً.» (مثير الأحزان، ص ۵۸)

● باید خودمان را به میز محاسبه بکشانیم. چقدر در قبرستان یاد معاد هستیم؟ چقدر به حال شهدا

غبطه می‌خوریم؟ ...

انجمن علمی

شب هفتم

تجویز نهایی

امام حسین(ع) در پایان خطبه‌ی هشتم ذی‌الحجه می‌فرماید: «مَنْ كَانَ فِينَا بِأَذِلَّةٍ مُهْجَتَهُ مُوْطِنًا عَلَىٰ لِقَاءِ اللَّهِ نَفْسَهُ فَلْيَرْحَلْ مَعَنَا»

این نسخه، راهی برای رسیدن به امام(ع) است، در هر زمانی که فرد زندگی می‌کند.

بزرگترین آرزو معیت با امام(ع) است. «ثَبَّتْ لِي قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَكَ مَعَ الْحُسَيْنِ» (ذکر سجده‌ی زیارت عاشورا)

طبق این نسخه، حسینی شدن فقط به حرف نیست، باید ایمان در مدار ولی خدا هم باشد، باید عمل هم کرد.

این راه دو رکن اساسی دارد:

رکن اول. خرج کردن بهترین‌ها برای امام(ع)

«مَنْ كَانَ فِينَا بِأَذِلَّةٍ مُهْجَتَهُ»

«مُهْجَتَهُ» پاک‌ترین خون بدن است و خون نیز بهترین سرمایه‌ی انسان. پس باید آماده‌ی گذشتن از بهترین بهترین‌ها شد.

سیدالشهداء(ع) وقتی به عبیدالله بن حر جعفی رسید، او را به یاری خویش دعوت کرد. اما او سرباز زد و حاضر

شد اسب با ارزش خود را به امام(ع) تقدیم کند، اما امام(ع) فرمود: «ما به تو و مرکبت نیازی نداریم.» و ابن حر

که حاضر نشد بهترین سرمایه‌ی خود، جانش را در راه امام(ع) خرج کند، از قافله‌ی کربلا جا ماند و بعدها

بسیار غصه‌ی این عدم همراهی را می‌خورد.

بذل مهجه باید در پیش‌روی امام(ع) باشد. «الَّذِينَ بَدَّلُوا مَهْجَتَهُمْ دُونَ الْحُسَيْنِ» تواین هم خون خود را در راه

امام(ع) بذل نمودند، اما کارشان پیش‌روی امام(ع) نبود.

رکن دوم. انقطاع کامل و آمادگی برای کوچ

«مُوْطِنًا عَلَىٰ لِقَاءِ اللَّهِ نَفْسَهُ فَلْيَرْحَلْ مَعَنَا»

انسانی که می‌خواهد به امام معصوم(ع) برسد، باید لقای الهی را وطن خود قرار دهد.

در مسیر همراهی با امام(ع) باید انقطاع کامل داشت. باید کوچ کرد، نه مسافرت.

ترماً (راهنمای قافله‌ی اباعبدالله(ع)) نگران آذوقه‌ی خانواده‌ی خود بود. از امام(ع) اذن خواست که سریع برود و

بازگردد. اما وقتی برگشت، عصر عاشورا شده بود و سرها ز تن جدا...

هزینه‌های همراهی با امام(ع)

انجمن شیعه در ایران

همراهی با امام(ع) هزینه‌بردار است. امام حسین(ع) فرمودند: «إِنَّ بَيْنِي أُمَّيَّةً أَخَذُوا مَالِي فَصَبَرْتُ وَشَتَمُوا عِرْضِي فَصَبَرْتُ وَطَلَبُوا دَمِي فَهَرَبْتُ»

عبدالله ابن عباس‌ها که از دادن هزینه‌ها ترس داشتند، از همراهی امام(ع) سرباز زدند. و این ترس آن‌ها از ضعف توحیدشان بود.

منابع مطالعه‌ی بیشتر:

قصه‌ی کربلا، حجت الاسلام علی نظری منفرد

این کتاب روایت کاروان حسینی از مدینه تا مدینه است. نثری روان دارد و استنادات لازم هم در آن ذکر شده است.

یاران شیدای حسین بن علی(ع)، حجت الاسلام آقانه‌رانی

این کتاب آشنایی اجمالی است با یاران سیدالشهداء(ع).

الخصائص الحسينية، شیخ جعفر شوشتری

این کتاب سه ترجمه شده است:

امام حسین(ع) این‌گونه بود، مترجم: صادق حسن‌زاده

زیتون، مترجم: خلیل‌الله فاضلی

اشک روان بر امیر کاروان، مترجم: محمد حسین مرعشی شهرستانی

۷۲ سخن عاشورایی، مقام معظم رهبری